

AVRUPA'DA YÜKSEK EĞİTİMDEKİ ÖĞRENİM YAPILARINDA YENİ EĞİLİMLER VE MESELELER (7 HAZİRAN 1999)

Bu doküman, Mayıs 1998 tarihli, Avrupa'da yükseköğretim yeterlikler sistemleri mimarisinin bütünleştirilmesine çağrıda bulunan, Sorbonne Deklarasyonu'nun izleme görevine bir katkı niteliğindedir. Bu dokümanın ana amaçları; Avrupa'daki (özellikle AB/AET) bu sistemler arasında yakınlaşma alanlarının haritasını çıkarmak, bunları etkileyen eğilimleri tanımlamak ve gelecekte daha büyük bir yakınlaşma gerçekleştirecek yolları belirlemektir.

Mevcut yapılar araştırması Avrupa ülkelerindeki müfredat ve derece yapılarındaki karışıklığı ve çeşitliliği göstermektedir. Sorbon Deklarasyonu, çalışmaların lisans ve yüksek lisans aşmaları şeklinde organize edilmelerini önermiş, fakat bunların süreleri hakkında bir belirleme yapmamıştır. Bundan sonraki münazaralar, 3 ana yeterlik aşamasını ve bunların 3, 5, ve 8 yıllık çalışmaları gerektirdiğini öngören bir Avrupa modeline odaklanmıştır.

3-5-8 modeline doğru herhangi belirli bir yaklaşım gerçekleşmemiştir. Geleneksel veya yeni geliştirilmiş olsun, lisans tipi dereceler 3 ve 4 yıl gerektirir ve lisans içermeyen birçok Avrupa ülkesinde birinci derece 4 yıllıktır; diğer taraftan ortalama 5 yıllık yüksek lisans çalışmalarına yönelik artan bir eğilim görülmektedir. Fakat, doktora seviyesi için 8 yıllık standart bir süreç bulunmamaktadır. Buna ek olarak, İngiltere, ABD ve dünyadaki birçok ülke -kıta Avrupası haricinde- iki aşamalı sistem (lisans ve lisans sonrası) uygularken, bu ülkeler arasında eğitim süreleri ve derece yapıları farklılıklar göstermektedir ve süreler yıldan ziyade akademik krediler üzerine yoğunlaşmaktadır.

Avrupa'da bazı önemli dereceler ve yeterliklerin yapılarını etkileyen eğilimler tanımlanabilir. Bu hususta, daha kısa çalışmalar üzerine hükümet baskıları güçlenmekte ve artmaktadır. Burada amaç çalışmaların sürelerini resmi uzunluklarına çekmek (birçok ülkede 2' en 4 yıla çıkmıştır) ve geleneksel olarak uzun bir müfredatları olan ve ara çıkış noktaları olmayan ülkelere birinci dereceyi sokmaktır. Almanya ve Avusturya'daki yeni reformlar gönüllülük esasına dayanan ve geleneksel diplomalarla beraber ilerleyen yeni lisans/yüksek lisans müfredatları getirmiştir. Diğer taraftan İtalya ve Fransa halihazırdaki birinci derece ve lisans-üstü aşmalarının müfredatlarını yeniden düzenlemişlerdir. İki aşamalı sistemin öğeleri birçok diğer Avrupa ülkesinde bulunmaktadır ve şu anda sadece birkaç AB/AET ülkesinde bulunmadığı anlaşılmaktadır.

İki sistemli ülkelerde, üniversite ve üniversite dışı sektörlerin (ve bunların derece yapılarının) birbirinden ayrılma çizgileri berraklığını kaybetmektedir. Birçok ülke, transfer ve akademik krediler toplamak için çeşitli sistemler kabul etmiştir ve etmektedirler. Bunlardan çoğu, birçok kurumda yer etmeye başlayan ECTS sistemine uyumludurlar. Üniversitelere daha çok özerklik verme yönünde bir eğilim mevcuttur ve bu da birçok ülkede yeni kalite kontrol ve değerlendirme girişimleriyle beraber yürümektedir.

Bu yıllarda, Avrupa yükseköğretimi dışarıdan artarak gelen problemlerle karşı karşıyadır. İngilizce'ye yabancı deniz-ötesi ülkelerden gelen ulus-ötesi eğitim nosyonu, birçok Avrupa ülkesinde hızla büyümektedir. Bu sayede, geleneksel, ulusal ve devlet

sistemlerinin yanında, başlı başına yeni bir yükseköğretim sektörü oluşmaktadır, fakat bugüne kadar, Avrupa'da hem hükümetler hem de üniversiteler tarafından dışlanmaktadır.

Avrupa'da yeterlik yapıları alanında arzulanan yakınlaşma ve şeffaflığı arttırabilecek olan dört ana yol önerilmiştir.

* ECTS sisteminin (kredi toplama sistemi) tedrici bir şekilde kabul edilmesi. Bu, ulusal/kurumsal sistemlerin esnekliğini geliştirecek (hayat boyu öğrenme açısından), bunların birbirleriyle ve dünya sistemleriyle olan uyumunu sağlayacak ve AB/AET alanı içinde ve dışında hareketliliği arttıracaktır.

* Yeterlikler için ortak fakat esnek bir çerçeve kabul edilmesi. Katı ve tekdüze modeli (3-5-8 modeli gibi) Avrupa için hem istenen bir durum değil hem de uygun değildir. Uygulanmakta olan mevcut sistemler ve reformların analizlerine uygun olarak, aşağıda belirtilen geniş çerçeve, ortak bir referans noktası olarak hizmet verebilir, ve aynı zamanda esnekliğe ve ülkeler arasındaki farklılığa da izin verebilir (çalışma süreleri yıl olarak değil, tamamlanması gereken kredi sayısı olarak ele alınmıştır ve bir öğretim yılı 60 ECTS kredisidir):

- yan derece seviyesi (sertifika, diploma): 1 ve 2 yıl değerinde ECTS kredisi;
- birinci derece seviyesi (lisans, şeref, diğer birinci dereceler): 3 yıldan az ve 4 yıldan fazla olmayacak ECTS kredisi;

- yüksek lisans seviyesi: ortalama 5 yıllık ECTS kredisi, en az 12 ayı içeren yüksek lisans kredileri;

- doktora seviyesi: değişebilir (toplam 7 veya 8 yıl)

Buradaki kilit meseleler, yeni bir müfredat getirilmesi (kullanılanların değiştirilmesi yerine), garantilenmiş seviyeler (harcanan zamanın dışında edinilen kazanımlar ve bilgi temelinde), piyasa gücü olabilme açısından gerçek olanaklar, lisans sonrası çalışmalar ve resmi akreditasyonun birbirlerinden ayrılması hususlarıdır. 12 aylık kısa yüksek lisans programları, Avrupa içi hareketlilik ve uluslararası rekabet açısından önemli fırsatlar ortaya çıkarmaktadır.

* Kalite güvencesi, değerlendirme ve akreditasyonda geliştirilmiş bir Avrupa boyutu:

- özellikle harcanan zamana veya müfredata (input) değil de edinilen kazanımlar temelinde (output) birbiriyle uyumlu kalite güvence sistemleri;

- geniş konu alanlarında Avrupa kalite markalarına giden bağımsız değerlendirme; bu hususta bağımsız değerlendirmeler yapılabilmesi açısından büroların ulusal ve Avrupa otoritelerinden bağımsız ve sadece konu odaklı çalışmaları; Avrupa çapında konu odaklı ağlar;

- ulus-ötesi eğitim için, yabancı özel girişimcileri tanıma sorununu getirecek olan, koordineli bir kalite standartları yaklaşımı;

* Avrupalıları yeni öğrenim fırsatlarını kullanmaları için desteklemek. Birbiriyle uyumlu kredi sistemleri, anlaşılabilir derece yapıları, arttırılmış kalite güvencesi ve daha fazla Avrupa emek piyasası yapısal gelişmeleri, herkes için yeni öğrenim fırsatları üretilmesini sağlayabilir. Bununla beraber, bu gelişmeler, yeni hareketlilik tiplerini destekleyecek kısa yüksek lisans dereceleri, ENIC/NARIC ağlarının daha da güçlendirilmesi, Avrupa boyutuna başvurulması ve öğrenci ve öğretmen hareketliliği önündeki engellerin kaldırılması gibi konularla birleştirilirse, etkileri daha da büyük olacaktır.

Belirtilen eylem başlıklarının birleşmiş etkileri, Avrupa yükseköğretim fikrini diğer ülkelerin öğrencileri, çalışanları ve öğretim görevlileri açısından daha da anlaşılır ve çekici hale getirecek; böylelikle Avrupa rekabetçiliği artacak ve bu da onun dünyadaki rolünü ve etkisini arttıracaktır.